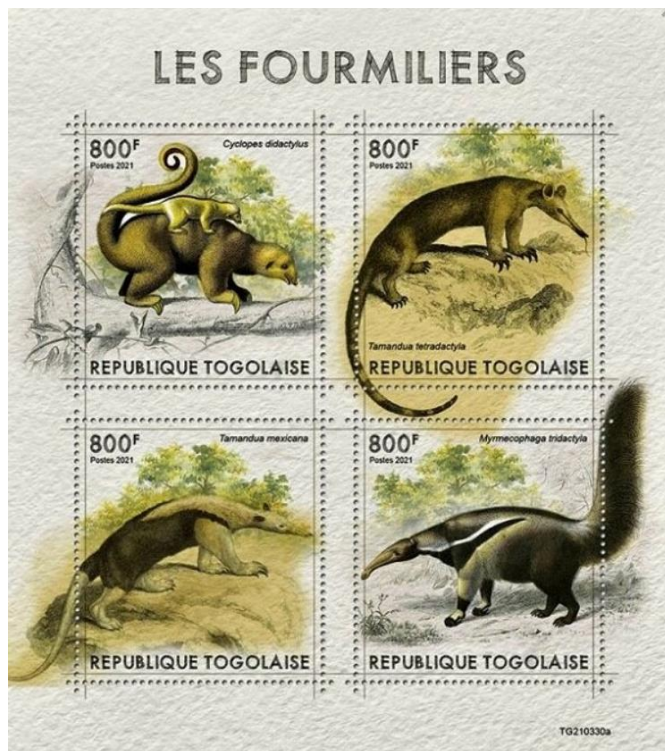

Kántás Balázs

HANGYÁSZOK BÉLYEGEKEN

HANGYÁSZOK BÉLYEGEKEN

Az elektronikus bélyegkatalógus összeállítója, szerzője:

Dr. Kántás Balázs PhD
muzeológus–tudományos tanácsadó, Bélyegmúzeum
ORCID-azonosító: 0000-0003-0927-772X

ISBN 978-615-6740-28-1

Felelős kiadó:

Dr. Zsávolya Zoltán PhD

HUNGARICA ELECTRONICA
BUDAPEST, 2024

MOTÍVUMFILATÉLIAI BEVEZETŐ EGY RÖVID MOTÍVUMBÉLYEG-KATALÓGUS ELÉ

Bár ez a vélemény meglehetősen szubjektív egy jelenleg, a kézirat elkészítése idején éppen filatéliai szakterületen dolgozó történész, muzeológus-levéltáros-könyvtáros tollából, vagy mindenesetre billentyűzetéből, de a bélyeggyűjtés kétségtelenül máig az egyik legnagyobb változatosságot, szellemi és esztétikai élményt kínáló értelmiségi hobbitevékenységek közé tartozik. Ez annak ellenére így van, hogy az utóbbi évtizedekben mind idehaza, mind a nemzetközi szinten kétségtelenül veszített a népszerűségéből. Világunk gyors fejlődése, digitalizációja és automatizációja a bélyeget, ezt a hagyományosan papíralapú dokumentum/irat-/aprónyomtatvány-típust is új társadalmi kontextusba helyezi, új fajtáinak megjelenését idézi elő, és új társadalmi,

hivatali és kulturális funkciókat kölcsönöz neki. Az 1840-től megjelent mintegy 600 ezer bélyeg (és számtalan egyéb filatéliai tárgy, elsónapi boríték, levelezőlap, képeslap stb.) motívumokban gazdag, távoli országok történelmébe, hagyományába és kultúrájába betekintést engedő világa szinte kimeríthetetlen, és többek között az a csodálatos benne, hogy az újabb és újabb kibocsátások révén ez az univerzum folyamatosan tágul, bővül. Az eredetileg kizárólag postai bérmentesítésre szolgáló, apró, színes, grafikai ábrát tartalmazó értékpapírok állami és magán postaszolgálatok általi folyamatos kibocsátása mára elsősorban inkább a gyűjtői igényeket szolgálja ki, új és új, sokszor egyre hivalkodóbb és formabontóbb grafikai tartalommal a hivatali okmányfunkció, postai bérmentesítés helyett. Gyűjtésével, történetének, motívumainak és nyomdai, technikai előállításának

tanulmányozásával pedig önálló történeti segédtudomány, a filatélia foglalkozik.¹

Tematikus bélyeggyűjtésnek (ennek talán egy szűkebb területét pedig elsősorban Magyarországon motívum-gyűjtésnek, illetve motívumfilatéliának – angolul jellemzően *topical philately*, *topical stamp collecting* vagy *thematic stamp collecting*) azt a filatéliai ágat, gyűjtési és érdeklődési területet nevezzük, amikor valaki csak egy adott témába tartozó, egy bizonyos szűkebb vagy tágabb tartalmat megjelenítő bélyegeket gyűjt, illetve tanulmányoz.² Ide tartozik az eseményfilatélia is, amely

¹ James MACKAY, *Bélyegek és bélyeggyűjtés*, ford. HARSÁNYI Luca – IGNÁ CZ Krisztián, Budapest, Kossuth Kiadó, 2008.

² ² Magyarországon számos jó színvonalú motívumfilatéliai könyv, illetve tematikus kiállítási katalógus megjelent. Például lásd:

ÁCS Imre, *Magyarország hadtörténelme bélyegeken*, Budapest, Honvéd Kiadó, 1998.

Dr. ZOLTÁN János, *Vadászat bélyegeken*, Magánkiadás, Budapest, 2002.

évfordulókat, eseményeket (sportesemények, hadi események, születési évfordulók stb.) ábrázoló bélyegek gyűjtését jelenti. A tematikus filatéliát és a motívumfilatéliát régebben azonos gyűjtési területnek tekintették, mára azonban két önálló, egy tágabb és egy szűkebb filatéliai ágról van szó.³ A kettőt persze olykor

Dr. FORGÓ Béla, *Festmények és grafikák Magyarország bélyegein*, Budapest, MP Press Bt, 2003.

SZABÓ Jenő, *Bélyegrapszódia* [A Bélyegmúzeum zenét és zeneszerzőket megjelenítő bélyegekből készült, tematikus bélyegkiállításának katalógusa], Budapest, Bélyegmúzeum, 2015.

³ Erre egyébként a jeles magyar filatelista, Bánás Artúr, a Magyar Bélyegyűjtők Országos Szövetsége Tematikus Szakosztályának elnöke hívta fel a jelen, immár több tematikus és motívumkatalógus bevezetőjeként különböző változatokban megjelent esszé szerzőjének figyelmét, amelyért ez úton is köszönettel tartozik. A szerző cikkét a magyar motívumfilatélia történetének tárgykörében lásd: BÁNÁS Artúr, „*Hol tart valójában a tematikus filatélia?*”, *Bélyegvilág*, 2018/3, 6.

Köszönettel tartozom továbbá Rill Attila, dr. Egerszegi György és Derecskei Attila Gyűjtőtársaknak, a Magyar Bélyegyűjtők Országos Szövetsége

nagyon nehéz elhatárolni egymástól, azonban a tematikus gyűjtés elvileg valamely (tágabb) témához kapcsolódó bélyegek és egyéb filatéliai tárgyak gyűjtését (pl. postatörténet, repüléstörténet, közlekedés stb.) jelenti, tehát a bélyegek tematikus alapon való gyűjtése és tanulmányozása az úgynevezett tematikus filatélia, míg a motívumgyűjtés vagy motívumfilatélia a bélyegábra által megjelenített képre, képi tartalomra korlátozódik. Ha mindent gyűjtünk, ami a közlekedés- vagy repüléstörténethez tartozik, akkor elvileg tematikus filatelisták, ha például állatokat, vagy még korlátozottabban adott rendszertani csoportba tartozó állatokat, növényeket, bizonyos típusú járműveket stb. megjelenítő bélyegeket gyűjtünk és tanulmányozunk, akkor tulajdonképpen

prominens tagjainak, akik termékeny polémia keretében hívták fel figyelmemet a két gyakran összemosódó filatéliai ág közötti különbségekre.

motívumfilatelisták vagyunk.⁴ A motívum alapon történő bélyeggyűjtés témái nyilván lehetnek állatok, növények, híres emberek, közlekedési eszközök, képzőművészeti alkotások, néprajzi csoportok és viseletek, vagy akár épületek és tájak is.⁵ A lehetőségek a bélyegek egyre több mindenre kiterjedő képi tartalmával együtt szinte végtelenek, a nagy mennyiségű eddig megjelent bélyeg és bélyegváltozat okán pedig mindenképpen ajánlatos, hogy aki egyszer bélyeggyűjtésükre adja a fejét, az valamilyen módon, akár kibocsátó országra korlátozva, akár időszakra szorítkozva, akár tematikus, akár ezen belül szűkebb motívumalapon behatárolja gyűjtői hobbijának területét.

⁴ NIKODÉM Gabriella – SZABÓ Jenő, *A magyar bélyeg története*, Budapest, Kossuth Kiadó Zrt., 2010, 145–154.

⁵ James MACKAY, *Bélyegek és bélyeggyűjtés*, ford. HARSÁNYI Luca – IGNÁCZ Krisztián, Budapest, Kossuth Kiadó, 2008, 36–37.

Illetve: DABÓCZY András – GLATZ István – NAGY László – Dr. SZÖRÉNYI Miklós – VAS István, *A bélyeggyűjtés kézikönyve*, Budapest, Magyar Bélyeggyűjtők Országos Szövetsége, 2004.

A tematikus alapú, illetve szűkebben a motívum alapon történő gyűjtés majdnem egyidős a magával bélyeg történetével. Amikor a 19. század végén a posták híres emberek, elsősorban állam- és kormányfők portréi, címerek és egyéb egyszínű bélyegek kiadása helyett inkább színes, tematikus bélyegek kiadása mellett döntöttek, és a bélyegek külleme, grafikai tartalma, képi elemei egyre változatosabbá és színesebbé váltak, és egyre jobban elterjedt a tematikus gyűjtés és a motívumgyűjtés.⁶ Az 1920-as évek végén a szemlélet kellően elfogadottá vált,⁷ és ez a bélyeggyűjtési ág a bélyegszakkönyvekben, filatéliai kiadványokban is egyre gyakrabban jelent meg, mint a filatélia egyre inkább önálló és egyre többek által igen nagyra értékelt, és persze a gyakorlatban is egyre többek

⁶ Lásd bővebben:

GAZDA István, *A bélyeg világtörténetéből. Utazás a filatélia klasszikusai között*, Budapest, Magyar Tudománytörténeti Intézet, 2015.

⁷ Lásd a magyar szakirodalomban bővebben például: HAJDU Endre, *Bélyeggyűjtés*, Budapest, Medicina Kiadó, 1970, 60–64.

által művelt területe.⁸ A Nemzetközi Filatéliai Szövetség (Fédération Internationale de Philatélie, FIP), a bélyeggyűjtők legrangosabb nemzetközi szervezete ugyanakkor mára csak a tágabb értelemben vett tematikus filatéliát (angolul: *topical philately* vagy *thematic philately*, franciául: *philatélie thématique*, németül viszont: *Motivphilatelie* vagy *thematische Philatelie*, a két kifejezés nagyjából ugyanazt jelenti) filatéliát ismeri el önálló versenyszakágként, csak és kizárólag motívumalapú filatéliai anyaggal nem is igazán lehet nemzetközi bélyegkiállításokra benevezni.⁹ A Nemzetközi Filatéliai Szövetség, a FIP értelemszerűen maga is fenntart egy Tematikus Szakbizottságot. A rangos nemzetközi szakmai szervezet honlapján az alábbi definíció olvasható:

⁸ Lásd bővebben: NIKODÉM Gabriella – SZABÓ Jenő, *A magyar bélyeg története*, Budapest, Kossuth Kiadó Zrt., 2010, 145–154.

⁹ Erre többek között dr. Rill Attila hívta fel a figyelmet a MABÉOSZ levelezőlistáján, amiért ezúton is köszönet illeti.

„A tematikus filatélia olyan bélyegek és egyéb filatéliai tárgyak gyűjtése, amelyek egy témát illusztrálnak, dolgoznak fel: madarak, foci, történelem, művészet, életmód, fák stb. A téma (theme) kifejezésnek itt dinamikus jelentése van, amely a gyűjtő általi személyes kidolgozását jelenti, aki egy teljes történetet épít az adott téma köré.

Valaha a bélyeggyűjtemények egy ország vagy országcsoport bélyegeiből álltak. A bélyegeket általában a kibocsátás dátumának sorrendjében mutatták be. Ez ma már nincs így. A tematikus gyűjtemény a lehető legszélesebb körű filatéliai anyagból áll, a postigazgatások lehető legszélesebb köréből, mindenféle időbeli megkötés nélkül. Minden egyes kiválasztott tételnek kapcsolódnia kell a témához, és azokat legmegfelelőbb sorrendben kell elrendezni, hogy elmeséljék a történetet.

A történet vázлата tervként (plan) kerül bemutatásra, amely a téma kialakulásának lépéseit mutatja be. A terv hasonló egy könyv tartalomjegyzékéhez, és általában

fejezetek és alfejezetek szerint szerveződik, amelyek láthatóvá teszik a történet logikus folyását egy világos és következetes szál mentén.”¹⁰

Ebből a hivatalos, rangos nemzetközi szakmai szervezet által meghatározott definícióból is látszik, hogy a tematikus filatélia egy tágabb, komplexebb, a gyűjtők számára nagyobb kreativitást és szellemi mozgásteret, egyúttal nagyobb kihívást jelentő keretet, sőt, inkább egész keretrendszert jelent, míg a motívumfilatélia leginkább azonos bélyegábrát tartalmazó bélyegek gyűjtését (és tanulmányozását) jelenti, és inkább az adott filatéliai tárgy szűkebb vizuális, grafikai tartalomra koncentrál, nem pedig annyira az egyes filatéliai tárgyak közötti lehetséges, komplex tematikai kapcsolatokra. A FIP-nek természetesen

¹⁰ *What is Thematic Philately?*. A Nemzetközi Filatéliai Szövetség honlapja. <http://www.fipthematicphilately.org/what.html> Letöltés ideje: 2023. december 16.

részletes kiállítási szabályzata is van, ami a tematikus filatéliát illeti – angolul ez is bárki számára elérhető az interneten.¹¹ Míg a tematikus filatélia versenyszakág, addig a motívumfilatélia, mondhatjuk akár némi leértékeléssel, leginkább egy szűkebb gyűjtési területet jelent. A professzionális, bélyegkiállításokon is induló bélyeggyűjtők jellemzően a tematikus filatéliát ismerik el inkább, a motívumgyűjtést pedig sokan egy kevésbé komplex területnek gondolják. A motívumgyűjtemények a gyűjtők szorgalmas munkája és kreativitása által ugyanakkor fokozatosan tematikus gyűjteményekké bővíthetők, és az egyszerűbbtől az összetettebb tartalom felé haladva több lépésben fejleszthetők. Ezzel együtt művelődéstörténeti szempontból nyilván mindkét megközelítés igen érdekes lehet, hiszen a bélyeg sok más egyéb funkciója mellett egyúttal történeti forrás is, egy-egy motívum filatéliái

¹¹ <http://www.fipthematicphilately.org/regs/2015regs/GREVenglish.pdf>

Letöltés ideje: 2024. január 14.

jelenlétének története pedig nagyon érdekes művelődéstörténeti összefüggésekre világíthat rá.

A tematikus alapú bélyeggyűjtés történetének igen fontos állomása volt, amikor 1949-ben megalakult az Amerikai Tematikus Szövetség vagy Amerikai Tematikus Filatéliai/Motívumfilatéliai Szövetség (ATA, *American Topical Association*), és a szervezet elsődleges szakmai célja lett, hogy folyamatosan frissített témajegyzéket biztosítson a különböző motívumokat ábrázoló, illetve különböző témák szerint csoportosítható bélyegekről a gyűjtők számára. Ma az ATA tagjainak száma meghaladja az 50 000–70 000-ret, a tagok a világ minden országából verbuválódnak, és időről időre részletes kiadványokat jelentet meg széles témakörben. Napjainkban is ez a motívumfilatélia, illetve a tematikus alapú bélyeggyűjtés egyik legnagyobb és legrangosabb, bár amerikai székhelyű, de lényegében nemzetközi szinten jelenlevő és működő szakmai szervezete, és jelentős segítséget nyújt a tematikus bélyeggyűjtőknek, bárhol is éljenek és gyűjtsenek bélyeget

a világon.¹² A szervezet időről időre az egyéb szakirodalom közreadása mellett komoly, szakmailag megalapozott tartalmú kézikönyveket is kiad a tematikus bélyeggyűjtés témakörében.¹³

Az Amerikai Tematikus Filatéliai Szövetséghez hasonló módon, napjainkban a legnagyobb nemzetközi bélyegkatalógusok kiadói már külön a tematikus- és motívumgyűjtőknek szánt tematikus, illetve szűkebb értelemben vett motívumkatalógusok kiadásával is foglalkoznak, amelyek természetesen színes bélyegillusztrációkat tartalmaznak a bélyegek világában való eligazodáshoz.¹⁴ (Ha úgy tetszik, a jelen motívumfilatéliai

¹² A szervezet honlapját lásd: <https://americantopical.org/>

Letöltés ideje: 2023. november 17.

¹³ Lásd például: <https://americantopical.org/Sys/Store/Products/55705>

Letöltés ideje: 2023. december 21.

¹⁴ A *Michel* német kiadású bélyegkatalógusnak többek között vannak például motívumkatalógusai is, amelyeket a cég időről időre kiad. Lásd többek között: <https://www.schaubek.de/MICHEL-thematic-catalogues>

kiadvány is felfogható és értékelhető egy motívumalapú, rövid, válogatott elektronikus bélyegkatalógusként, és talán nem is feladata, hogy annál sokkal többként funkcionáljon). Mára ezenfelül hagyománnyá váltak a tematikus és motívumgyűjtők számára rendezett filatéliai versenyek, a tematikus filatélia pedig mára szerencsére önálló versenyszakággá emelkedett.¹⁵

A Wikipédia vonatkozó magyar nyelvű, részletes szócikke többek között az alábbi tematikus és motívumfilatéliai területeket sorolja fel leggyakoribbként:

„Számos elterjedt motívum létezik ebben a körben. A tematikus bélyeggyűjtés témáját a motívumgyűjtő választja ki, viszont a bélyegek változatossága miatt figyelnie kell arra, hogy ne túl széles körben gyűjtsön

Letöltés ideje: 2023. november 17.

¹⁵ NIKODÉM Gabriella – SZABÓ Jenő, *A magyar bélyeg története*, Budapest, Kossuth Kiadó Zrt., 2010, 145–154.

bélyegeket (pl. madarakat), hanem korlátozódjon le a gyűjtés alkategóriákra (pl. vörösbegyek, pingvinek, sasok).

A széleskörűbb motívumok a következők:

- *állatok – madarak, lovak, macskák, kutyák, halak, rovarok (lepkék), pókok, kagylók, rákok, kígyók, gyíkok*
- *növények – virágok, fák, gyümölcsök*
- *gombák*
- *járművek – vasút, hajók és vitorlák, autók, repülőgépek, léggömbök*
- *híres emberek – fizikusok, kémikusok, feltalálók, nők, írók, költők, festők, fáraók stb.*
- *épületek, építmények*
- *tájak, tájképek, földrészek – Antarktisz*
- *sport – sportolók, olimpiai játékok, labdajátékok, vb-k*
- *csillagászat, űr, űrhajósok (Apollo-program), égitestek*
- *festmények – portrék, aktok, híres emberek festményeken*
- *kultúra; népek, hagyományok, szokások, képviselők, vallások; szimbólumok; táncok*

- *edények, szobrok, tárgyak, kincsek, érmék*
- *jeles napok – karácsony, húsvét, Valentin-nap*
- *címerek, zászlók, térképek*
- *postatörténet, bélyeg a bélyegen*
- *ifjúság – játékok, mesék, rajzfilmek, képregények, gyermekrajzok*
- *cserkészlet*
- *EUROPA-bélyegek*¹⁶

¹⁶ Tematikus bélyeggyűjtés – Wikipédia-szócikk.

https://hu.wikipedia.org/wiki/Tematikus_b%C3%A9lyegy%C5%B1jt%C3%A9s – Letöltés ideje: 2023. november 16.

A téma nemzetközi szakirodalomból lásd válogatásszerűen:

A. J. BRANSTON, *Thematic and Topical Stamp Collecting: A Practical and Comprehensive Handbook for Thematic, Topical, and Subject collectors*, London, Batsford, 1980.

Alma LEE, *Introduction to Thematic Collections*, London, The British Philatelic Trust and the National Philatelic Society, 1983.

W. E. J. VANDEN, *Handbook of Thematic Stamps*, Limassol, British Thematic Society, 1994.

A tematikus filatélia, és azon belül persze a szűkebb motívumfilatélia egyik – és kétségtelenül a gyűjtők körében máig legnépszerűbb – ága az élővilág-motívumokat, állatokat, növényeket, természeti környezetet ábrázoló bélyegek gyűjtése. (Az állatok pedig talán valamivel népszerűbbek a tematikus bélyeggyűjtők körében, mint a növények.) A motívum alapján való bélyeggyűjtésnek tehát a flóra és fauna tematikájú bélyegek adják nemzetközi szinten is az egyik leggazdagabb és legjelentékenyebb, szinte kimeríthetetlen területét.¹⁷

Itt pedig el is érkeztünk a jelen rövid motívumfilatéliai/tematikus filatéliai (a definíciókkal a szerző egyre jobban próbált vigyázni, de nem biztos, hogy minden esetben sikerült neki) esszé és elektronikus kiadvány témájához, mely a könyv címe alapján nyilvánvalóan a hangyászok, egy furcsa, egzotikus és érdekes állatcsoport az emlősök osztályán belül. Az

¹⁷ NIKODÉM Gabriella – SZABÓ Jenő, *A magyar bélyeg története*. i. m.

állatmotívumot tartalmazó bélyegek kétségtelenül rekordereknek számítanak a bélyeggyűjtők között, és talán máig minden bélyegtémát felülmúlnak, ami gyűjtési gyakoriságukat illeti.¹⁸ Rendszertani szempontból a hangyászok a (Vermilingua) az emlősök osztályába (Mammalia), a vendégízületések öregrendjébe (Xenarthra), azon belül a szőrös vendégízületések (Pilosa) rendjébe tartozó alrend. A Pilosa rend másik alrendje a lajhárok (Folivora), tehát ezek a szintén furcsa és érdekes állatok a hangyászok legközelebbi állatrendszertani rokonai. A két alrend közös sajátossága, hogy testüket szőrzet borítja, ellentétben az övesállatokkal (Dasypodidae) vagy tatukkal, melyek testét csont- és szarupáncél fedi, éppen ezért kapták a páncélos vendégízületések (Cingulata) nevet. Noha megjelenésüket, anatómiájukat és életmódjukat tekintve a hangyászok és az övesállatok jobban

¹⁸ Vö. Otton GROSS – Kazimierz GRZEWSKI, *A bélyegek világa*, ford. ÁBRÁN László, Budapest, Móra Ferenc Könyvkiadó, 1984.

hasonlíttak egymásra, mint e két csoport tagjai és a lajhárok, a genetikai vizsgálatok azt bizonyítják, hogy a hangyászok és a lajhárok sokkal közelebbi rokonai egymásnak, mint a két csoport az övesállatoknak. Az övesállatok/tatuk és a hangyászok hasonló megjelenése leginkább a hasonló, alapvetően rovarrevő életmódnak tudható be (lásd például az állatok koponyaszerkezetét, fejformáját), és már korábban elváltak az evolúció során egymástól, mint a hangyászok és a lajhárok. A hangyászok elterjedési területe Dél-Mexikó és Észak-Argentína közé esik, tehát dél-amerikai állatok, akárcsak a többi vendégízületes (egyres övesállatok Észak-Amerikában is élnek, a kilencöves tatu az Amerikai Egyesült Államok déli államaiban és a Karibi-térségben is megtalálható, ezzel pedig a tágabb állatcsoport, a vendégízületesek legelterjedtebb képviselője). A hangyászok – a többi vendégízületeshez hasonlóan – eredendően Dél-

Amerikában alakultak ki, miután a kontinens Afrika nyugati pereméről leszakadt.¹⁹

A hangyászok igen sok különleges sajátosságot mutatnak a testfelépítésükben. Igen jellegzetes például a fejük alakja, mely az erősen módosult koponyára vezethető vissza. A hangyászoknak speciális táplálkozási módjuk miatt (hangya- és termeszevés) az arckoponyájuk erősen megnyúlt, az alsó és felső állcsontok csőszerűen összeforrtak, melynek végén kis nyílásként maradt meg a szájnyílás. A szájnyílásban fogakat nem találunk, hisz az állat még rágómozgásra is képtelen, állkapcsai nem mozdíthatók el egymáshoz képest, lényegében teljesen merevek, rögzültek. Az egyedfejlődés korai szakaszában találunk csak fogkezdeményeket ezeknél a különleges állatoknál, melyek

¹⁹ Hangyászok – magyar nyelvű Wikipédia-szócikk.

<https://hu.wikipedia.org/wiki/Hangy%C3%A1szok>

Letöltés ideje: 2024. január 13.

aztán később fel is szívódnak, és többet nem alakulnak ki a felnőtt állatnál, hiszen életmódjukból fakadóan ezeknek a jószágoknak semmi, de semmi szükségük nincs fogakra, ezért meg is szabadultak tőlük az evolúció során.²⁰

A másik jellegzetességük éppen a szájnyíláson kiölthető, hosszú, féregszerű nyelvük, amellyel a hangyákat, természeteket és egyéb rovarokat képesek felnyalni. A rovarévő nyelv izomzata igen erőteljes, és nem a koponyacsontokhoz rögzül izomzata, hanem sokkal lentebb, egészen a szegycsonthoz tapad. Ezért képesek a hangyászok olyan gyorsan és ügyesen használni a nyelvüket, egy perc alatt akár több tucatnyi rovar is a szájukba rántva, hasonlóan egyes hüllők és kétéltűek rovarfogó nyelvéhez. A nyelv felületén még kisebb-nagyobb szemölcsöket is találunk, melyek hátrafelé állnak. Emellett a jól fejlett

²⁰ Hangyászok – magyar nyelvű Wikipédia-szócikk.
<https://hu.wikipedia.org/wiki/Hangy%C3%A1szok>
Letöltés ideje: 2024. január 13.

nyálmirigyek folyamatosan ragadós váladékot termelnek, amely az állatok szájüregébe áramlik, így a hangyák, természetek és egyéb rovarok könnyedén ráragadnak a hangyászok nyelvére. A hosszú és vékony nyelv akkor tesz jó szolgálatot a hangyásznak, mikor csak kis részt sikerül ütnie a nagy kolóniákban élő rovarok várain, hisz ilyenkor a keskeny járatok mélyéről is képes a nyelvével sok rovar összegyűjteni, és viszonylag gyorsan elfogyasztani őket.²¹

A legtöbb emlőstől eltérően a hangyászok nem termelnek gyomrukban sósavat az emésztés elősegítésére – erre a célra az elfogyasztott hangyákban meglévő hangyasavat használják fel, tehát mondhatjuk, hogy táplálkozási szempontból igen gazdaságosan, takarékosan működő állatok.²²

²¹ Hangyászok – magyar nyelvű Wikipédia-szócikk.

<https://hu.wikipedia.org/wiki/Hangy%C3%A1szok>

Letöltés ideje: 2024. január 13.

²² Hangyászok – magyar nyelvű Wikipédia-szócikk.

A hangyászok jellegzetessége még a mellső végtagokon található erőteljes karom, melyekkel egyrészt felsérti a természetes és hangyák várának falait, másrészt védekezik velük az esetleges támadások ellen. A csontvázrendszerük is mutat különlegességeket: a bordáik olyan szélesek, hogy szinte összeérnek, nincs is közöttük tér. A sörényes hangyász kulcscsontja erőteljesen visszafejlődött, a többi hangyászfajé viszont fejlett. A sörényes hangyász magányos állat, sokféle élőhelyen megtalálható, a pampákon és az esőerdőkben egyaránt jól érzi magát. Kiváló szaglásának köszönhetően már messziről felfedezi a természetvárakat és a hangyabolyokat. Vadászterületén belül rendszeresen látogatja a rovarkolóniákat, de mindegyikből csak rövid ideig táplálkozik, így kerülve el a boly teljes elpusztulását. Ezek az állatok tulajdonképpen természetes úton szabályozzák egy-egy terület rovarpopulációját. A sörényes

<https://hu.wikipedia.org/wiki/Hangy%C3%A1szok>

hangyász egyszerre egyetlen utódot gondoz, aki több mint egyéves koráig cipelteti magát anyjával, és teljes kifejlődéséig, kétéves koráig együtt maradnak. A dolmányos hangyászok kisebb termetű erdei, fán élő állatok. Farkuk fogófarok, alsó része csupasz, mely a biztosabb kapaszkodást szolgálja.²³

Néhány mondatot talán érdemes szentelni e különös, figyelemre méltó, egzotikus állatok a bélyegek világában való jelenlétének is. Ami a hangyászok filatéliai jelenlétét illeti, bár nem szerepelnek olyan sok bélyegen, és elsősorban hazájuk, Dél-Amerika országainak postai értékjegyein jelennek meg, már több mint 100 évre nyúlik vissza a filatéliai jelenlétük. Az első hangyász ugyanis valószínűleg 1904-ben jelent meg postabélyegen, egy 8 értékből álló, azonos ábrát tartalmazó, de különböző színű bélyegsoron, mégpedig Francia Guinea francia gyarmaton

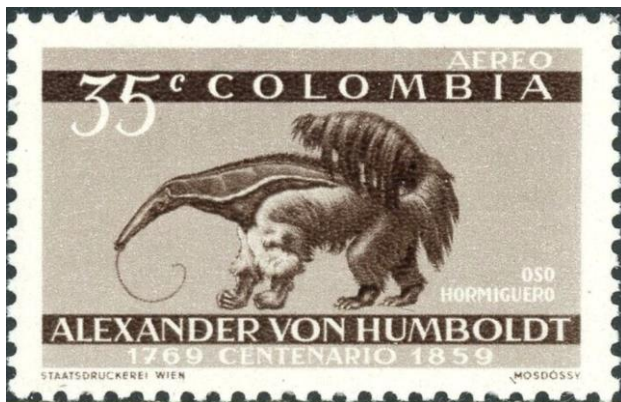
²³ Hangyászok – magyar nyelvű Wikipédia-szócikk.

<https://hu.wikipedia.org/wiki/Hangy%C3%A1szok>

(a terület egyébként máig Franciaország tengerentúli területe).

E 130 éves filatéliai jelenlét elsősorban olyan dél-amerikai országok, mint Nicaragua, Mexikó, Brazília, Venezuela, Bolívia, Kolumbia, Uruguay és Paraguay által kibocsátott bélyegeken mutatkozik meg.

Mivel sajnos, már a hangyászok minden ma élő faja veszélyeztetett állatnak minősül az emberi tevékenység

miatt, élőhelyük pedig egyre szűkül, az 1960–1970-es évektől kezdve e kedves, furcsa és figyelemre méltó rovarrevő emlősök egyre inkább a természetvédelmi témájú bélyegeken jelennek meg. Többek között a Világ Természetvédelmi Alap, a WWF és egyes dél-amerikai országok, pl. Paraguay közös állatmotívumot tartalmazó, természetvédelmi tematikájú bélyegkiadásain is megtalálható az állatcsoport legismertebb faja, az óriáshangyász egy 1988-as soron. A WWF által kiadott természetvédelmi motívumbélyegek gyűjtése egyébként önmagában külön terület, és mára több ezerre tehető a WWF és valamely állam társkibocsátásában megjelent, élővilág és természetvédelem tematikájú bélyegeinek a száma.

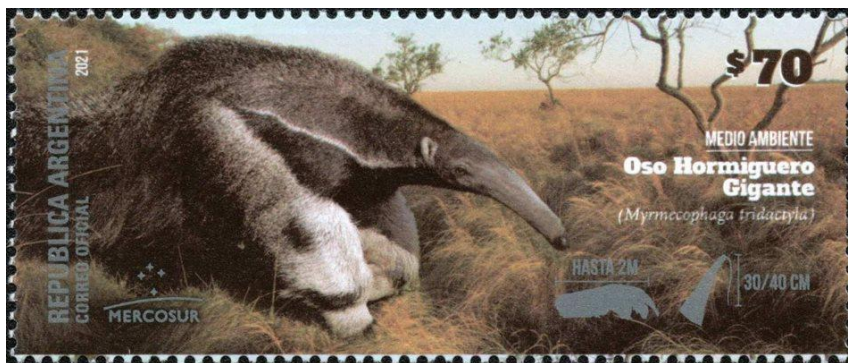

Bár a világon eddig mindössze körülbelül 50–60 olyan postabélyeg jelent meg, amelyen a hangyászok valamely faja látható szűkebb motívumként, ez pedig nem nevezhető egy adott állatmotívum átütő filatéliai jelenlétének, e bélyegkiadások a szóban forgó állatfajok veszélyeztetettségére mindenképpen felhívják a figyelmet, és hangsúlyt fektetnek egy sokkal nagyobb bélyegtémára – a természetvédelemre. A motívum tulajdonképpen így tágul folyamatosan, és válik témává – akár egy mindenkori

motívumbélyegy-gyűjtő magánggyűjteményében is. Többek között ezzel, a természetvédelemmel és annak nemzetközi együttműködési fórumaival függ össze szorosan, hogy 1997-ben az ENSZ is kiadott egy óriáshangyászt ábrázoló bélyeget.

Az egyik legutóbbi, hangyászt ábrázoló bélyeget az igen közeli múltban egyébként Argentína bocsátotta ki 2021-ben.

A jelen elektronikus (motívum)filatéliai szakkönyvben, összeállításban igyekszem a lehető legjobb, elsősorban esztétikai alapú válogatást nyújtani a világ postaszolgálati által kibocsátott, szűkebb motívum alapon hangyászokat ábrázoló bélyegeiből. A közreadott filatéliai anyag a szerkesztő szándékai szerint a téma áttekinthető keresztmetszetét nyújtja olvasóinak, megtekintőinek, és majdnem törekszik a teljességre. A válogatás során a közreadó a legtöbb esetben igyekezett megmaradni a szigorú értelemben vett filatéliai objektumoknál, és főként olyan bélyegek/kisívek/blokkok képeit választotta ki

közlésre, amelyek névértékkel rendelkeznek, és postai bérmentesítésre elméletileg valóban használhatók.²⁴

Azért használom kellő óvatossággal itt is, csak úgy, mint tettem azt korábban eddigi motívumfilatéliai munkáimban, az általam összeállított elektronikus bélyegkatalógusokban, az *elméletileg* határozószót, mert egyes kevésbé fejlett, főként afrikai és ázsiai országokban gyakori jelenség a *fantombélyeg-kiadás*, amely azt jelenti, hogy bár egy adott bélyegkiadáson szerepel államjelzés és névérték, azt nem feltétlenül az adott állam kormányzatának vagy postaszolgálatának megbízásából vagy engedélyével nyomtatják ki,²⁵ hanem elsődlegesen gyűjtői igények kielégítésére, profitszerzés céljából hozzák

²⁴ Ahol esetleg kétes legitimitású bélyeg került a válogatásba, azt a közreadó zárójelben mindig jelezte. A nem legitim körülmények között megjelent bélyegek között ugyanis kétségtelenül akadnak dekoratív, érdekes és esztétikailag értékes darabok.

²⁵ James MACKAY, *Bélyegek és bélyeggyűjtés*, ford. Harsányi Luca – Ignác Krisztián, Budapest, Kossuth Kiadó, 2008, 58– 59.

létre, és kerül forgalomba bizonyos piaci szereplők, cégek tevékenysége által.²⁶ Ebből kifolyólag pedig lehetséges, hogy az adott bélyeg szigorú filatéliai és postajogi értelemben csupán bélyegnek látszik, de a nemzetközi postaforgalomban nem feltétlenül fogadnák el, ha valaki bérmentesítésre próbálná meg használni.²⁷ A kétes legitimitású bélyegkiadásoknak, fantombélyegeknak, illegális bélyegeknak ugyanakkor mára maguknak is jelentős gyűjtői piacuk van, és mivel az egyre inkább digitálissá váló világban, az elektronikus kommunikáció és az automatizált postakezelés korában már a hivatalos, többnyire állami monopólium alá tartozó bélyegkiadás is egyre inkább a gyűjtői igények kielégítését, a kormányzatok és postaszolgálatok ily módon történő profitszerzését, nem pedig a postai bérmentesítést, a küldemények célba juttatási díjának megfizetését és ennek igazolását szolgálja,

²⁶ James MACKAY, *Bélyegek és bélyeggyűjtés*, 58–59.

²⁷ James MACKAY, *Bélyegek és bélyeggyűjtés*, 58–59.

a legitim és illegitim bélyegkiadásokat is egyre nehezebb elhatárolni, megkülönböztetni egymástól.²⁸

A jelen szerény motívumfilatéliai kiadványban közreadott bélyegkiadások digitális másolatainak képeit nonprofit, tudományos, ismeretterjesztési és közművelődési céllal tettem közzé, internetes forrásaikat többnyire korábbi, elektronikusan is elérhető, tematikus filatéliai szakmai kiadványok, bélyeggyűjtéssel kapcsolatos honlapok, illetve értelemszerűen internetes aukciós házak és webáruházak weboldalai képezik. A közreadó bízik abban, hogy filatéliai gyűjtése szerény eredménye felkelti akár a motívumfilatélia iránt érdeklődő profi filatelisták, akár kezdő, adott esetben a fiatalabb korosztályhoz tartozó érdeklődők, ifjúsági bélyeggyűjtők figyelmét. A könyvben közölt, szerencsére az esetek többségében megfelelő, az elektronikus katalógusban való közléshez és a tájékozódáshoz legalábbis elégséges felbontású képek

²⁸ James MACKAY, *Bélyegek és bélyeggyűjtés*, 58–59.

forrása igen sok esetben a *Colnect.com*²⁹ nemzetközi gyűjtői és aukciós portál, amely többek között a világ postabélyegeinek bárki által szabadon elérhető, online elektronikus katalógusaként is nagyon jól használható, és szinte minden valaha megjelent bélyegről másolatot közöl, mely igen hasznos gyűjtők és kutatók számára is a filatélia világában való tájékozódáshoz.

A bélyegek képeinek közlésénél feltüntettem fel a nagyobb, rangosabb nemzetközi bélyegkatalógusok (elsősorban a Közép-keletEurópában nagy presztízsű német Michel, esetleg ennek hiányában a francia Yvert et Tellier, a brit Stanley Gibbons, illetve az amerikai Scott) számait. A bélyegeket, ahogyan azt jellemzően tettem korábban is, a megjelenésük kronológiájának sorrendjében közlöm, és bárki érdeklődő könnyedén beazonosíthatja a szóban forgó

²⁹ Colnect nemzetközi gyűjtői adatbázis.

<https://colnect.com>

Letöltés ideje: 2024. január 5–8.

filatéliai tárgyakat. Szeretném mind az idősebb, mind a fiatalabb korosztály érdeklődését felkelteni a hangyászok, mint bélyegmotívum, a természetvédelmi bélyegtematika, illetve általában a motívumgyűjtés iránt, és ha a Kedves Olvasó végiglapozza az összeállítás elektronikus oldalait, a befektetett munka már nem volt hiábavaló. Nem tüntettem fel a bélyegek méretét, fogazatát, a nyomdatechnikát, amellyel készültek, illetve egyéb lényeges filatéliai adatokat sem, ugyanis azokat a nagyobb nemzetközi bélyegkatalógusok, illetve például a *Colnect.com* ezeket alapul vevő online gyűjtői adatbázisa a legtöbb esetben tartalmazzák, a megtekintők pedig ezeket is néhány kattintással ellenőrizhetik, ha esetleg valamelyik másolatban itt közölt darab éppen hiányozna a gyűjteményükből, vagy az egyes bélyegek fizikai-nyomdatechnikai jellemzőire is kíváncsiak. Egyik célom, hogy a lehető legtöbb teret engedjek a bélyegek által hordozott művészi és forrásértéknek, vizuális információnak, illetve lehetőleg élvezetes, szórakoztató

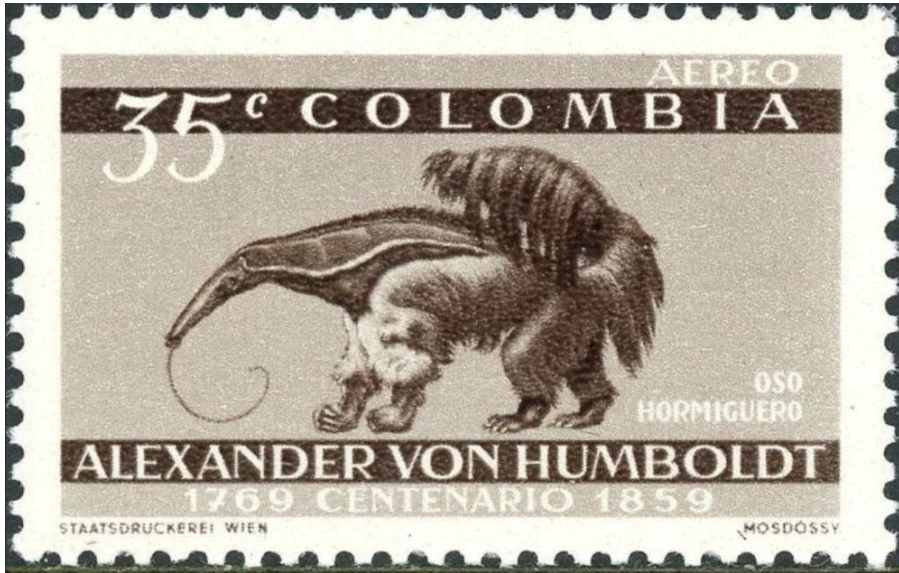
online vizuális tartalmat találjon, aki esetleg kiadványra kattint. A válogatásom alapja tehát minden esetben a bélyeggrafika tartalma és persze esztétikai értéke volt, és a jelen szerény motívumkatalógus közreadásánál is elsősorban alkalmazott grafikai műalkotásként tekintek a közölt bélyegekre...

HANGYÁSZOKAT ÁBRÁZOLÓ BÉLYEGEK A VILÁGBÓL

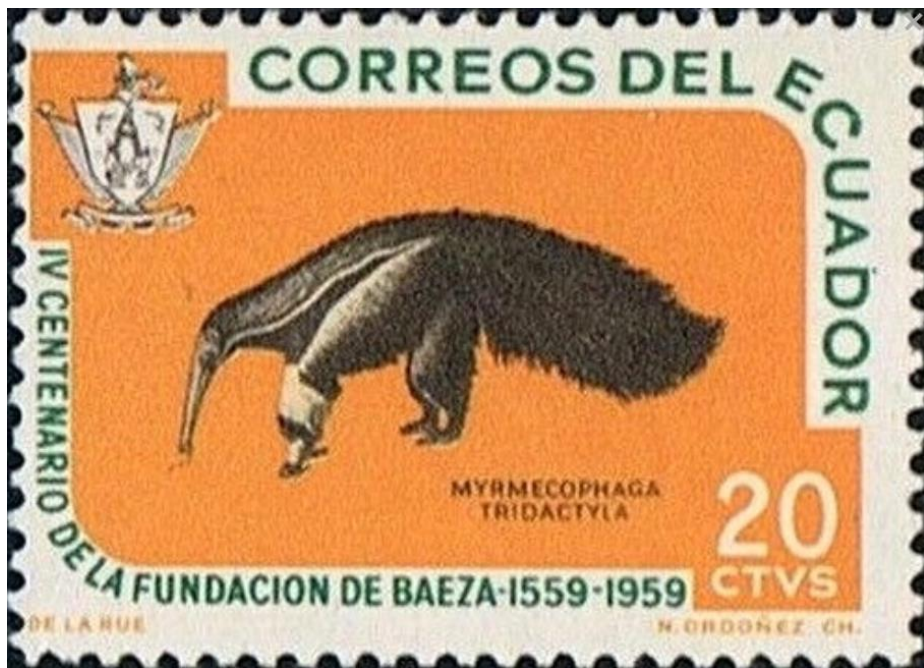

Francia Guyana, 1904

Michel FR-GY 50

Kolumbia, 1960
Michel CO 904

Ecuador, 1960
Michel EC 1021

Venezuela, 1963
Michel VE 1490

Costa Rica, 1963
Michel CR 630

Brit Honduras, 1968
Michel GB-BZ 214X

Paraguay, 1969
Michel PY 1944

Paraguay, 1972
Michel PY 2385

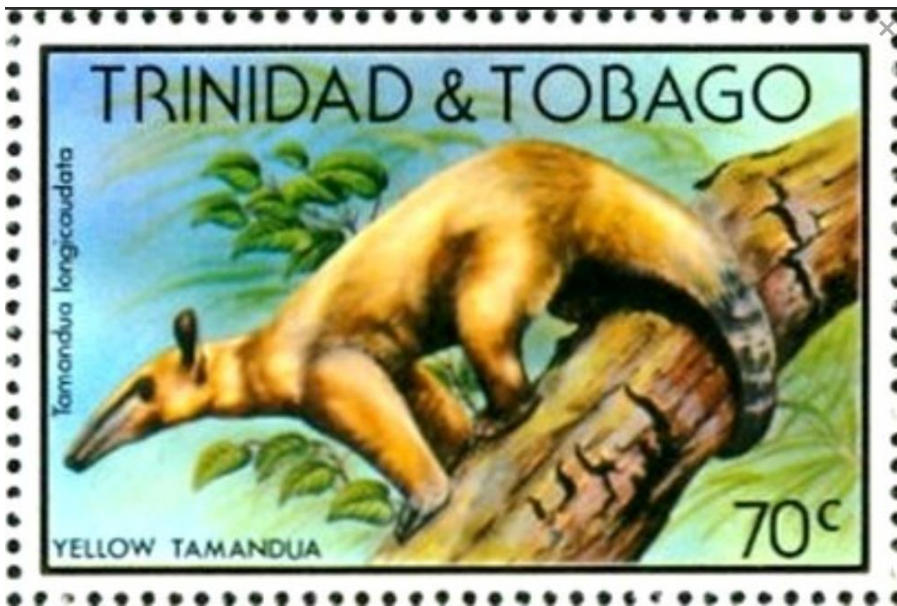
Belize, 1974
Michel BZ 316

Nicaragua, 1974
Michel NI 1800

Egyenlítői Guinea, 1977
Bélyeg szám GQ 77-120

Trinidad és Tobago, 1978
Michel TT 378

Guyana, 1981
Michel GY 610A

Guyana, 1981
Michel GY 611A

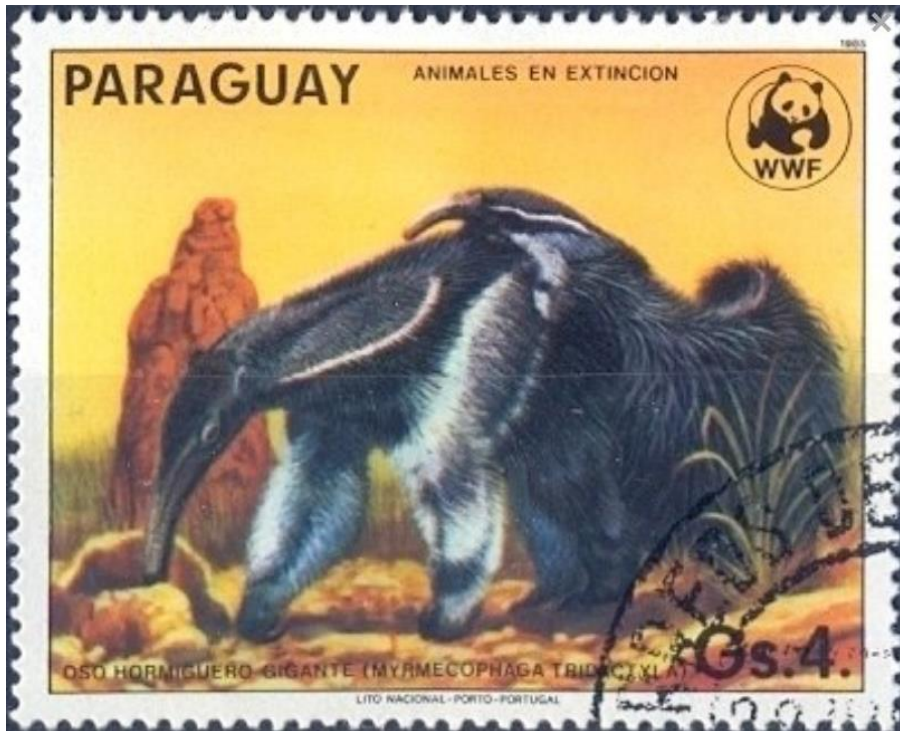
Paraguay, 1982
Michel PY 3493

Argentina, 1983
Michel AR 1633

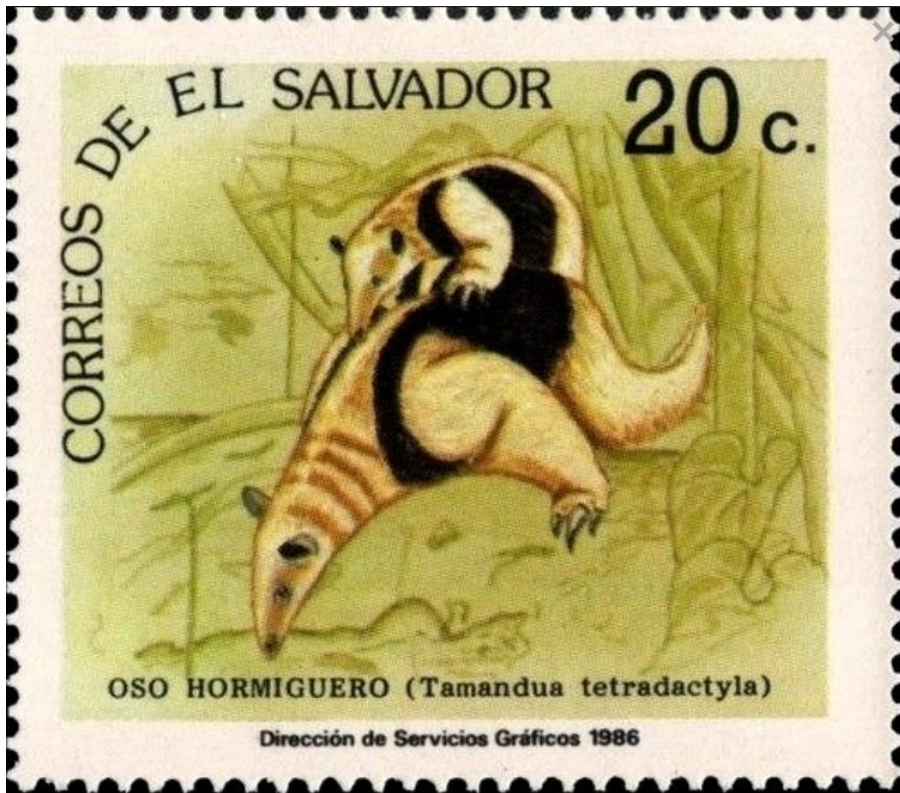
Paraguay, 1984
Michel PY 3766

Paraguay, 1985
Michel PY 3856

Paraguay, 1985
Michel PY 3857

El Salvador, 1986
Michel SV 1605

Paraguay, 1988
Michel PY 4225

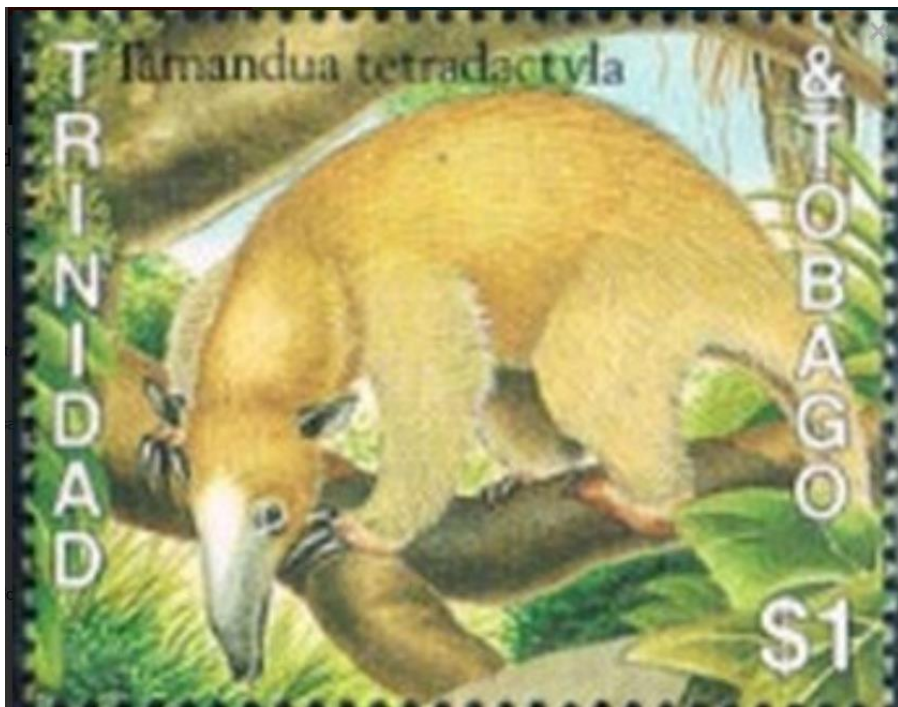
Brazilia, 1988
BR 2259

Paraguay, 1988
Michel PY 4226

Belize, 1989
Michel BZ 1015

Trinidad és Tobago, 1989
Michel TT 582

Argentina, 1990
Michel AR 2051

Nicaragua, 1991
Michel NI 3098

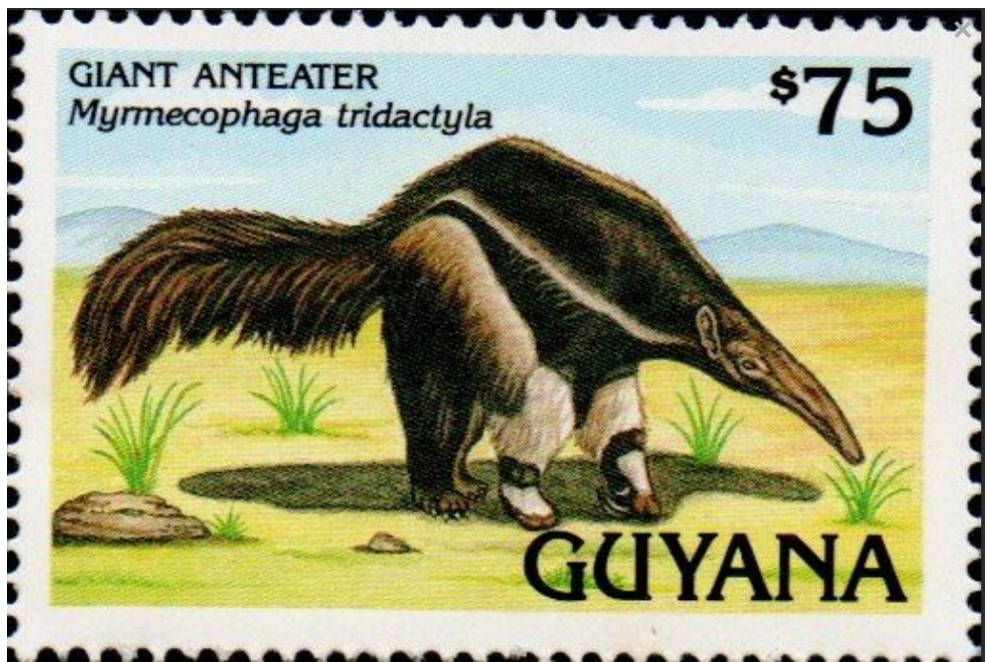
Nicaragua, 1992
Michel NI 3180

Bolivia, 1992
Michel BO 1181

Grenada, 1992
Michel GD-GR 1644

Guyana, 1992
Michel GY 3878

Bolivia, 1992
Michel BO 1181

Guyana, 1993
Michel GY 4068

Paraguay, 1993
Michel PY 4640

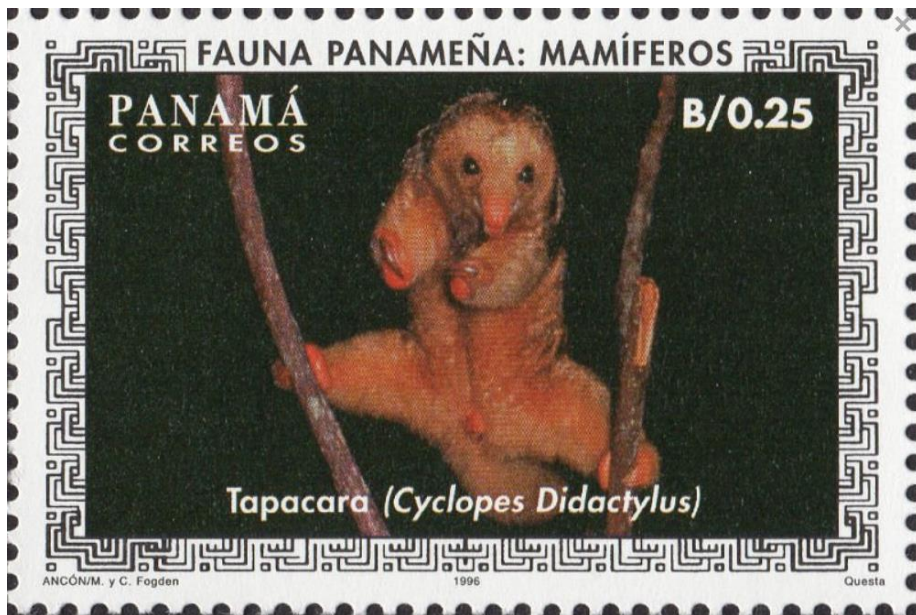
Uruguay, 1993
Michel UY 2005

Nicaragua, 1994
Michel NI 3429

Argentina, 1995
Michel AR 2256D

Panama, 1996
Michel PA 1770

Mexikó, 1996
Michel MX 2585

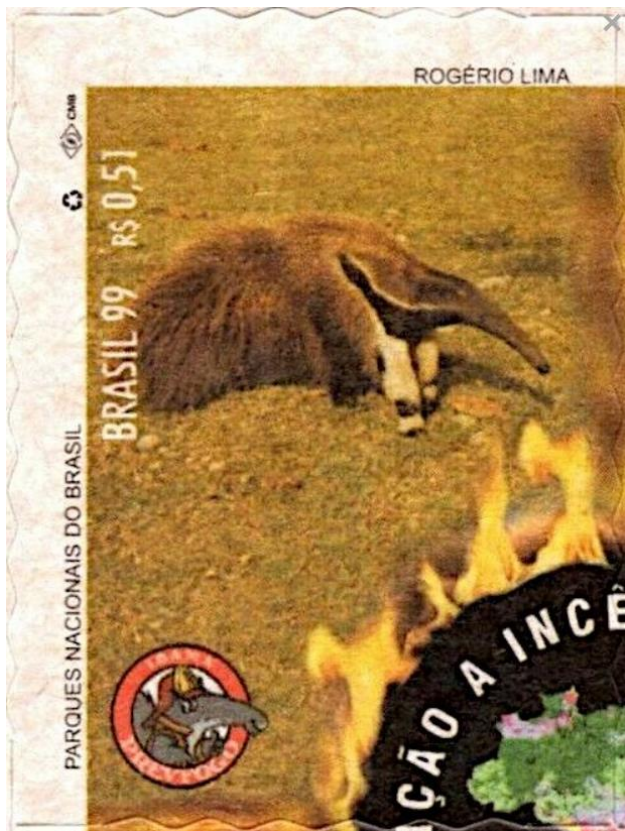
Egyesült Nemzetek Szervezete – Bécs, 1997
Michel NT-WN 225

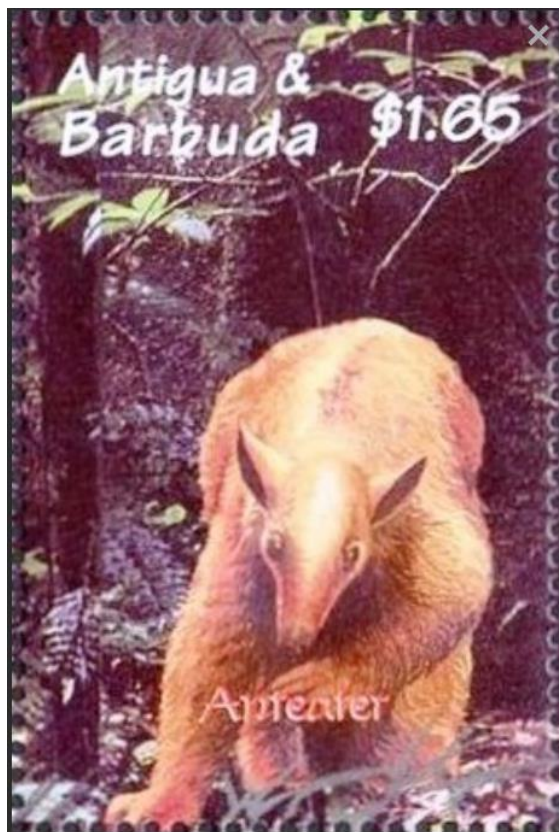
Abházia, 1997
Michel AB 165

Nicaragua, 1999
Michel NI 3890

Brazília, 1999
Michel BR 2946

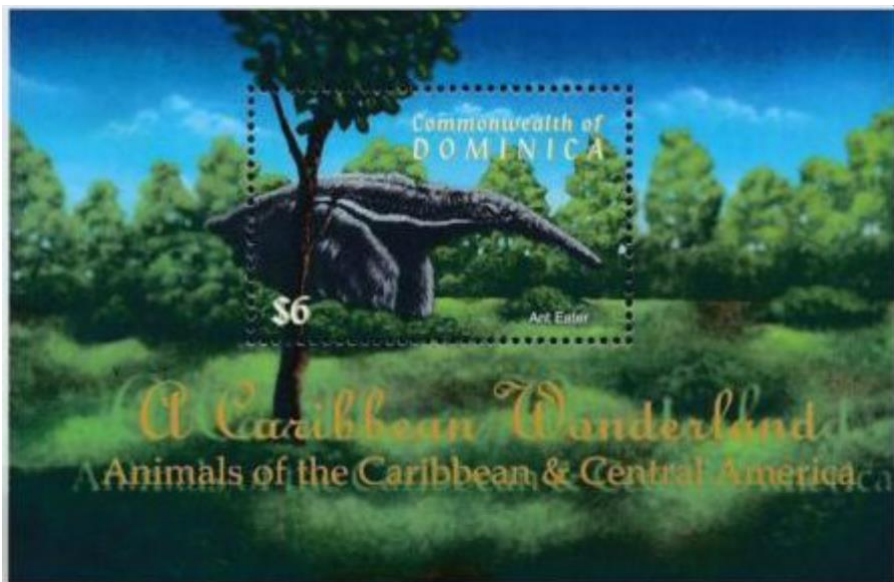
Antigua és Barbuda, 2000
Michel AG 3309

Belize, 2000
Michel BZ 1224I

El Salvador, 2000
Michel SV 2212

Dominikai Közösség, 2001
Michel DM BL419

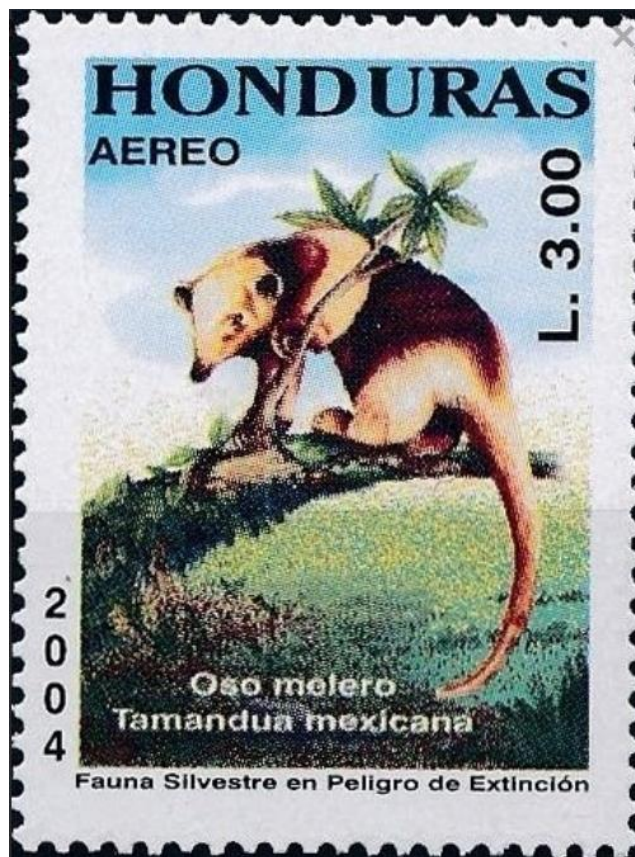
Dominikai Közösség, 2001
Michel DM 3212

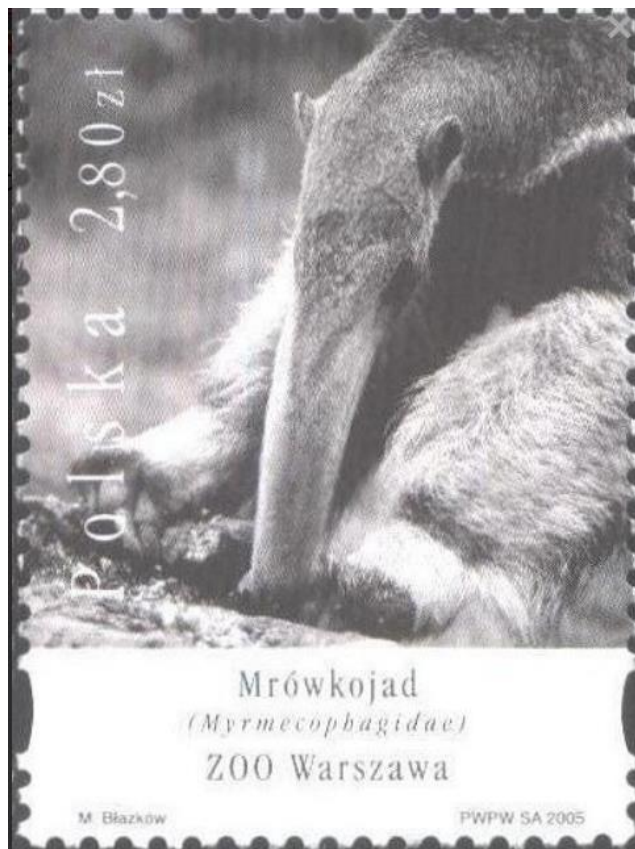
Antigua és Barbuda, 2002
Michel AG 3701

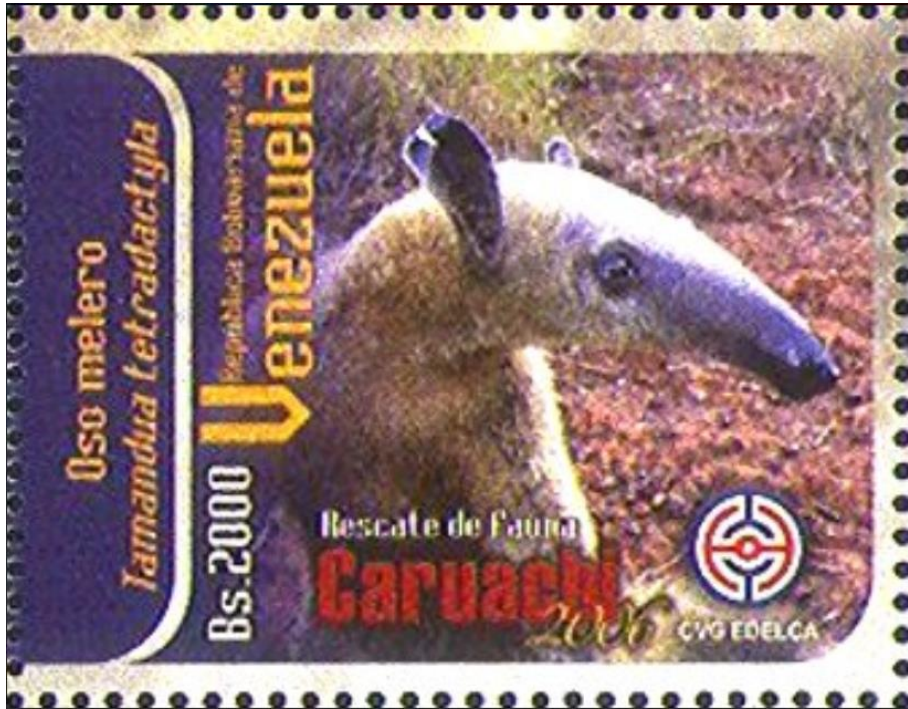
Trinidad és Tobago, 2003
Michel TT 778

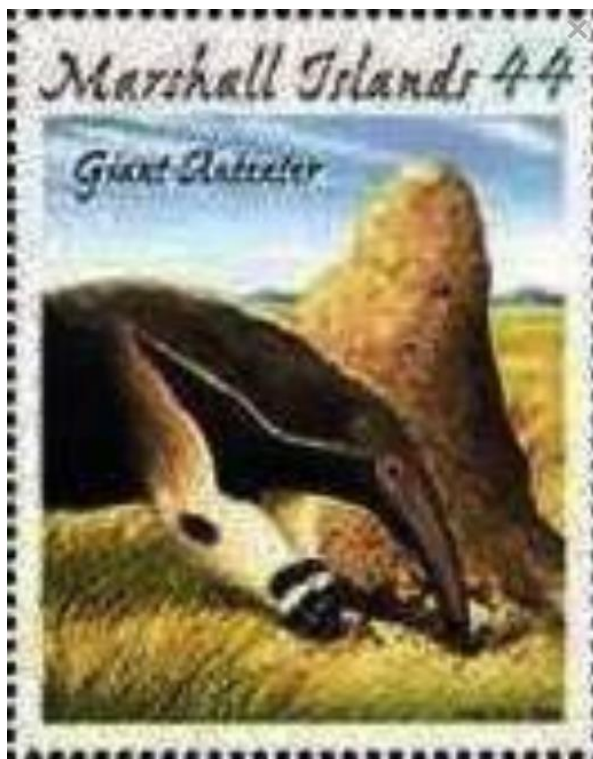
Honduras, 2004
Michel HN 1731

Lengyelország, 2005
Michel PL 4211

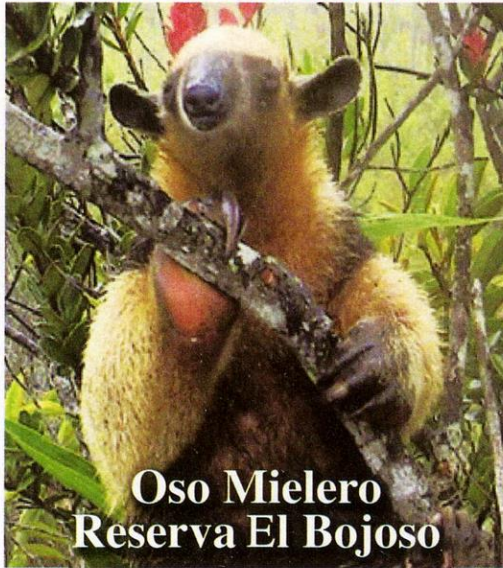
Venezuela, 2006
Michel VE 3805

Marshall-szigetek, 2009
Michel MH 2506

COLOMBIA \$3.000

**DEPARTAMENTO
NORTE DE SANTANDER**

**Oso Mielero
Reserva El Bojoso**

Foto: Gobernación de Nte. de Santander 2011 Cartor

Kolumbia, 2011
Michel CO 2723

Paraguay, 2013
Michel PY 5197

Uruguay, 2018
Michel UY 3581

Guyana, 2020
Michel GY 9722

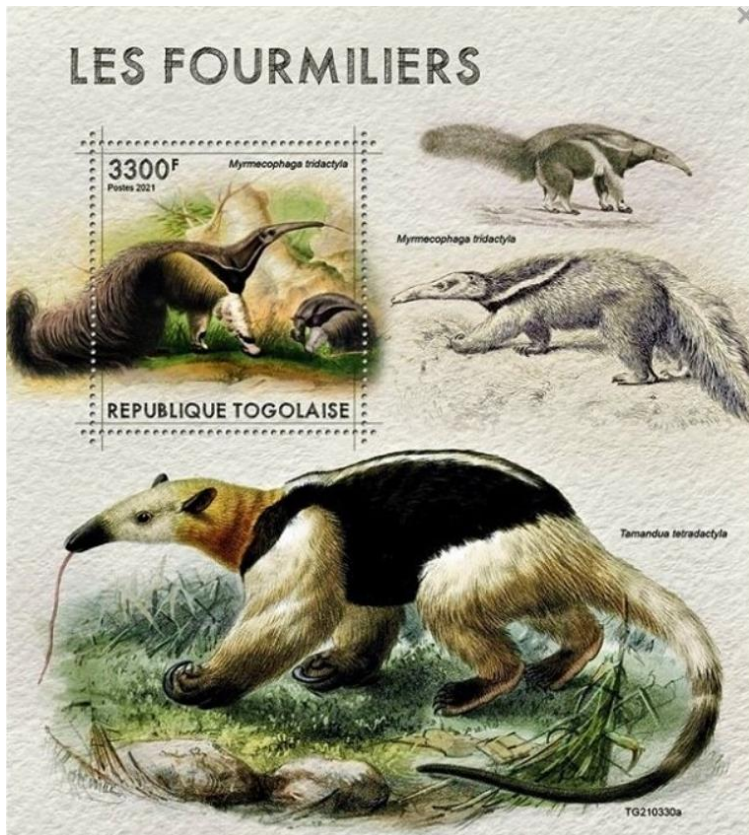

Guyana, 2021
Michel GY 9800

LES FOURMILIERS

Togo, 2021
Yvert et Tellier TG 9397–9400

Togo, 2021
Yvert et Tellier TG BF2182

Argentina, 2021
Michel AR 3874

Argentina, 2021
Michel AR 3873

